

pastel. Methodological recommendations for artistic materials, stages of working, advice how to give pedagogical support children's art studio of painting compositions of different difficulty levels, have been presented. Some examples of students' works of the 1st and 5th grades with sequence of stages how to paint have been shown.

It has been concluded that dry pastel is an important technique for beginner students, since: in the process of learning, children acquire the basic skills of mixing colours and obtaining original colours and shades, which develops primary pupils' "colour vision"; students quickly acquire the necessary drawing techniques, which guarantees a beautiful result in the form of bright compositions; the finished work pleases children and creates additional motivation for drawing and further improvement of their skills not only with pastel, but also with other techniques. One of the methods of initial mastery of this technique is "finger print" that develops motor skills and improves accuracy. Teachers of fine art are recommended to pay attention to the technique of painting with pastel and often use it at art lessons and hobby clubs due to its significant opportunities in development of children's painting skills. The further researches are necessary to study the outstanding artists' methods of painting with dry pastel, the possibilities of using separate techniques in practice of work with students. Furthermore, the mastering of this technique by secondary pupils, high school students and adults will promote to draw portraits using dry pastel as impressionist artists used it in the XVIII century.

Keywords: art studio, students, art techniques, pastel, finger print.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2019 р.

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-1-8>

УДК 745/749 (091) : 377

Ямницька Тетяна Омелянівна,

*викладач вищої категорії Вижницького коледжу прикладного мистецтва
ім. В. Ю. Шкрібляка, м. Вижниця, Чернівецька обл., Україна,
arshistorian@gmail.com*

ОПИС, АНАЛІЗ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТВОРІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

У статті йдеться про опрацювання творів студентами коледжу в процесі вивчення курсу «Історія декоративно-прикладного мистецтва», висвітлюється педагогічний інструментарій для цієї роботи, що включає опис, аналіз та інтерпретацію твору. Розкривається сутність таких методів, як формальний, стилістичний, іконографічний, семіотичний. Розглядаються особливості інтерпретації як діяльності, спрямованої на творче осягнення авторського задуму. Пропонуються алгоритми здійснення опису й аналізу, а також приклади їх застосування в дослідженні творів різних видів декоративно-прикладного мистецтва. Матеріал є корисним для вчителів мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів у організації процесу сприймання та інтерпретації творів мистецтва учнями основної і старшої школи.

Ключові слова: твори декоративно-прикладного мистецтва, опис, аналіз, інтерпретація, формальний метод, стилістичний метод, іконографічний метод, семіотичний метод, алгоритм аналізу.

Історія декоративно-прикладного мистецтва є одним із базових предметів у навчальних планах закладів вищої освіти, що готують фахівців з образотворчого і декоративного мистецтва, реставрації, дизайну. У Вижницькому коледжі прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка система підготовки майбутнього фахівця декоративно-прикладного мистецтва побудована таким чином, що основну частину практичних умінь та навичок студенти набувають через власну художню діяльність – на заняттях з композиції, професійної майстерності, рисунку та живопису. А дисципліна «Історія декоративно-прикладного мистецтва», яка належить до циклу професійно-орієнтованих і

вивчається студентами III–IV курсів, передбачає опанування ними компетентностей: здатності класифікувати твори декоративно-прикладного мистецтва, виявляти художні особливості, притаманні певній епосі, течії, школі, майстру; описувати, аналізувати техніки виконання та способи декорування, інтерпретувати в контексті світової історії мистецтва. Авторська програма дисципліни «Історія декоративно-прикладного мистецтва», схвалена Методичною радою Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В. Ю. Шкрібляка, (викладач Ямницька Т. О., рецензент кандидат мистецтвознавства Білан І. С.) забезпечує необхідний рівень професійних компетентностей

для здобуття вищої освіти за освітнім рівнем «Бакалавр» спеціальностей «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», «Дизайн». У процесі опанування курсом, зокрема, під час роботи з твором мистецтва, науковою та мистецтвознавчою літературою у студентів формуються навички пошуку та творчого використання інформації щодо твору, її осмислення і трактування у здійсненні дослідницької діяльності.

Вагомим внеском у теорію мистецької освіти стали дослідження механізмів художнього сприймання Р. Арнхейма, А. Бакушинського, А. Моля, П. Якобсона, а практичні рекомендації А. Бакушинського актуальні й для сучасників.

У загальноукраїнському контексті важливою для дослідження художніх творів була діяльність видатних представників львівської мистецтвознавчої школи кінця XIX–XX ст. Серед них: І. Свенціцький – зробив один із перших фундаментальних мистецтвознавчих аналізів галицького іконопису в його історичному розвитку; В. Свенціцька – застосовувала стилістичний аналіз, досліджуючи український середньовічний живопис XIV–XVI ст.; П. Жолтовський – аналізував іконографічний зміст монументальних розписів України XVII–XVIII ст., зробив вагомий внесок у вивчення пропорцій, композиційних і естетичних особливостей народної архітектури Українських Карпат; українське мистецтво Середньовіччя та Нового часу було сферою дослідження В. Овсійчука, його основний методологічний підхід – розгляд за стилевим критерієм.

Українське декоративно-прикладне мистецтво, його історія, класифікація та специфіка є предметом дослідження Є. Антоновича, Р. Захарчук-Чугай, Т. Карі-Васильєвої, О. Никорак, Г. Стельмашук, М. Станкевича.

Питання розвитку декоративно-прикладного мистецтва як засобу виховання духовності особистості знаходимо у багатьох наукових дослідженнях (Б. Бойчук, Г. Івашків, О. Ковальчук, М. Левицька, В. Малина, Н. Салак, М. Станкевич, Р. Шмагало та ін.), де ґрунтовно описані види та жанри

декоративно-прикладного мистецтва, що сприяють відродженню національно-виховних традицій і культури особистості.

На важливості народного декоративно-прикладного мистецтва як засобу естетичного виховання наголошували вчені Є. Антонович, М. Каган, Н. Калашник, Л. Масол, Г. Мельник, Н. Ничкало, Л. Савченко, Б. Тимків, В. Титаренко та ін. Науковці зазначають, що витвори народного декоративно-прикладного мистецтва розкривають безмежне поле креативності та мудрості народу і збагачують внутрішній емоційно-почуттєвий світ особистості.

Теоретико-практичні основи інтерпретації мистецького твору досліджувалися вченими кілька століть поспіль. Особливості цього процесу залежать від специфіки виду мистецтва й матеріалу для інтерпретації. Найбільш досліджованою є проблема виконавської інтерпретації твору в музичному мистецтві, де виконавець тлумачиться як співавтор художнього образу (Г. Коган, Л. Мазель, А. Сохор та ін.), з наявністю творчого начала – тому йдеться про виконавську творчість у різних видах мистецтва (музика, театр та ін.) (О. Комаровська). Вчені підкреслюють можливість різного тлумачення музики у процесі її виконання і педагогічного спрямування, що пояснюється суб'єктивною природою інтерпретації, і зазначають необхідність змістовного поєднання виконавського і словесного аспектів інтерпретації, зокрема в розкритті музичного образу з метою впливу на художню свідомість учня (Г. Падалка). Щодо необхідності вербальної інтерпретації у вивченні художніх творів, зокрема декоративно-ужиткових, то ця позиція теж неоднозначна у середовищі мистецтвознавців, однак у контексті навчання учнів та студентів образотворчого мистецтва вона необхідна. Зокрема, методикою образотворчого мистецтва передбачено такі методи, як мистецтвознавча розповідь педагога, бесіди про художників і їхні твори, коментар, бесіда вчителя з учнями щодо твору з елементами аналізу, аналіз-інтерпретація учнями художнього твору.

Окремі технології організації сприймання і обговорення творів обра-

зотворчого мистецтва з вихованнями різної вікової категорії розробляються у сучасній мистецькій педагогіці: О. Дронова, Г. Вішньова, Т. Казакова, Г. Підкурманна, В. Рагозіна, Р. Чумінова (старший дошкільний вік); Л. Масол (школярі). Дослідники пропонують етапи, методи і методичні прийоми, які враховують особливості сприймання і мислення дітей. Однак тут йдеться про технологію аналізу й інтерпретації учнями з допомогою застосовуваних педагогами технологій. Що стосується студентів вищих педагогічних навчальних закладів, то науковці вважають необхідним формувати в них уміння художньо-образного аналізу візуальних творів, зокрема творів декоративного мистецтва (Л. Плазовська), що передбачає емоційне сприймання, структурний аналіз композиції, власну поглиблену оцінку твору [7, с. 12–13].

Особливості декоративно-прикладного мистецтва як фактора формування творчої особистості студента є предметом дослідження О. Шпитальнової, яка зазначає, що робота над художніми виробами на заняттях з декоративного мистецтва і факультативних заняттях дає змогу розвинути у студентів здатність до просторово-композиційної діяльності й художньо-образного мислення, тобто таким чином педагог формує і розкриває творчий потенціал майбутнього вчителя й особистості в цілому [10, с. 82].

До питання аналізу творів мистецтва звертається мистецтвознавець М. Левицька, котра, проаналізувавши тенденції розвитку методів мистецтвознавства XX ст., пропонує досліджувати твір мистецтва за такими етапами: опис, аналіз, інтерпретація. Запропонований М. Левицькою підхід, на нашу думку, може бути застосований до творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва в процесі навчання студентів – майбутніх художників, дизайнерів, майстрів художньої обробки металу, дерева, текстилю, адже ґрунтовний аналіз художніх творів необхідний під час розробки і реалізації власних проєктів виробів.

Узагальнення досліджень науковців щодо роботи зі студентами мистецьких спеціальностей дозволяє нам зазначи-

ти, що психолого-педагогічний аспект художньо-образного аналізу творів мистецтва вивчається у процесі підготовки майбутніх учителів предметів естетичного циклу, але при цьому недостатня увага приділяється методиці аналізу творів саме декоративно-прикладного мистецтва студентами, що здобувають освіту за фахом образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, дизайн.

Мета статті – відповідно до підходу опрацювання артефактів З. Герберта і виокремленої М. Левицькою на цій основі послідовності методів опрацювання творів образотворчого мистецтва розробити алгоритм дослідження творів декоративно-прикладного мистецтва, що допоможе викладачам, студентам та учням здійснити пошук і обробку інформації про твор у мистецтвознавчих та енциклопедичних джерелах, інтегрувати її з інформацією, здобутою у ході вивчення різних навчальних курсів; формувати власний погляд на мистецтво певної епохи, розвиваючи самостійне критичне мислення; інтерпретувати і аргументовано оцінювати відомості, отримані в результаті власних спостережень або власної пошукової діяльності з історії мистецтва за допомогою мережі Інтернет; застосовувати знання з історії світового мистецтва і матеріальної культури у створенні власних проєктів предметів і виробів декоративно-прикладного мистецтва. Вважаємо, що матеріал статті буде корисним у педагогічній діяльності викладачів вишів та вчителів мистецтва у школі для формування мистецьких компетентностей вихованців.

Послідовність сприймання творів мистецтва за схемою «опис – аналіз – інтерпретація» була запропонована львівським драматургом, есеїстом, мистецтвознавцем З. Гербертом на початку ХХ ст. [3, с. 5]. До цієї схеми звертається кандидат мистецтвознавства М. Левицька, зазначаючи: «... якщо не встановлені чіткі методологічні критерії та стрункий понятійний апарат, дослідник ризикує «загубитися» у розмаїтті шкіль і підходів; ризикує некоректно застосовувати інструментарій, яким для мистецтвознавця є опис, аналіз та інтерпретація твору» [5, с. 1]. Це важливо для учнів і студентів, які пізнають об-

разотворче та декоративно-прикладне мистецтво і ще тільки набувають відповідних знань і досвіду узагальнення пластів інформації про епохи, стилі, жанри мистецтва і можуть «потонути» в інформаційних потоках і не виокремити головне в художньому творі.

Здійснюючи аналіз творів різних видів мистецтва, вчимо студентів перш за все акцентувати увагу на специфіці художньої мови. Так, характерною рисою *живопису* є те, що в картині створюється ілюзія тривимірного простору на плоскій поверхні. Тому під час аналізу необхідно особливу увагу звертати на такі засоби виразності: композиція, перспектива, точка зору, рівень горизонту, ракурс, ритмічний лад, формат і розміри полотна, рисунок, силует, колір, колорит, світлотінь, характер мазка. А особливість *скульптури* полягає у створенні тривимірного об'ємного твору (на відміну від ілюзії реальності у живопису), отже, тривимірна композиція, пластичний об'єм, характер руху, силует, ритм ліній і мас, співвідношення окремих частин фігури у всієї композиції (пропорційність, фактура) – це ті засоби, які потрібно аналізувати. Методичні поради щодо побудови процесу аналізу живопису школярами подає Л. І. Кашуба [4, с. 11]. Автор рекомендує вчителям використовувати універсальний алгоритм, до якого входять: короткий вступ (якщо мова йде про сюжетні полотна, слід відзначити час і місце зображених подій); аналіз змісту твору (головні персонажі, особливості їхнього характеру і зв'язок між ними, обставини, за яких відбувається подія); аналіз закономірностей композиції. Цікавий досвід застосування прийомів контролю за рівнем розуміння учнем задуму художника і значення виражальних засобів картини описано М. І. Пічкурем [6, с. 14–19].

У нашій статті йтиметься про **дослідження творів декоративно-прикладного мистецтва (далі – твори ДПМ)**. Творам ДПМ притаманна доцільність, утилітарність і естетичні якості, поєднання яких робить предмет високохудожнім твором. Вирішальну роль відіграють матеріал, техніка його обробки, характер виготовлення предметів, а також принципи і прийоми втілення

образу: художні особливості сюжетних зображень, форми виробів, орнамент, виражені живописними, пластичними або графічними засобами. Залежно від характеру взаємозв'язків ці фактори формують специфічні риси окремих видів мистецтва [1, с. 15]. Кожен із видів унікальний за специфікою матеріалів і технологічним процесом обробки, за художньо-композиційними закономірностями структури образів. Одні види широко функціонують у сфері побуту і загалом у візуальній культурі, наприклад, художній метал, дерево, кераміка, ткацтво. Інші, такі як мереживо, батик, вироби з бісеру, писанки, – навпаки, мають порівняно вузьке функціональне середовище [1, с. 20]. Якщо в образотворчих видах мистецтва жанрова структура творів ґрунтується на тематичних принципах, то у декоративно-прикладних типологічні групи мають конструктивно-функціональну концепцію [1, с. 21]. Тому *під час аналізу творів декоративно-прикладного мистецтва необхідно враховувати: матеріал, спосіб формотворення, декорування, пропорції, гармонію елементів, співвідношення утилітарної та художньо-естетичної функцій предмета*. Отже, важливо, щоб у такому аналізі поєднувалися емоційне сприйняття, аналіз декоративно-виражальних якостей та власне судження, оцінка твору.

Як вважає М. Левицька [5, с. 1], найбільш ґрунтовне тлумачення творів ОБМ включає опис, аналіз та інтерпретацію, і ці поняття – не є синонімічними.

Опис твору – початковий етап сприймання твору, який включає сукупність певної об'єктивної інформації: автор, час і місце створення, матеріал/техніка, розміри/формат, предмет зображення тощо. *Опис відрізняється від аналізу та інтерпретації відсутністю оціночних епітетів*.

Для складання опису студентами нами розроблено наступний **алгоритм дослідження твору ДПМ**, який дозволяє упорядкувати фактичну інформацію про твір і представити її послідовно:

1. Прізвище та ім'я автора (якщо він відомий).
2. Назва твору (бажано – початкова, якщо можливо – авторська).
3. Дата створення.

4. Матеріал.
5. Розміри.
6. Призначення.
7. Місцезнаходження.
8. Техніка формотворення та декорування, характер декору, фактура, текстура.

Складаючи опис твору, спрямовуємо студентів до музейних або виставкових каталогів, бібліотечних джерел, офіційних інтернет-сайтів музеїв чи галерей, які містять достовірні дані та якісні зображення пам'яток із різних ракурсів. Такий вид діяльності, як опис, сприяє формуванню професійного ставлення до твору як до витвору мистецтва, що потребує точності даних про нього.

Аналіз твору – наступний етап до-

слідження, виділення окремих структурних частин твору з метою визначення їхньої специфіки. Для повноти аналізу студентам необхідно долучити знання з історії образотворчого мистецтва, культурології, композиції, професійної майстерності, кольорознавства та інших фахових дисциплін, тобто інтегрувати знання з цих предметів, узагальнити їх, і виокремити необхідне.

Здійснювати аналіз твору мистецтва можна різними методами: **формальним, стилістичним, іконографічним, семіотичним.**

Формальний метод розробив швейцарський мистецтвознавець Г. Вельфлін на основі теорії німецького естетика К. Фідлера в останній чверті XIX – пер-

шій третині XX ст. Найзначніша теоретична праця автора – «Основні поняття історії мистецтва», містить точну і стислу характеристику стилів, історію і причини їх розвитку [2, с. 12].

Даний метод дозволяє зробити перший крок у вивченні специфічної мови різних видів декоративно-прикладного мистецтва, включаючи основні параметри (матеріал, форму, декор) та додаткові (розмір, пропорції, текстуру, колір, композиційну організацію, конструкцію, взаємодію із зовнішнім середовищем, співвідношення внутрішньої і зовнішньої структури і простору, часові орієнтири сприйняття).

Приклад формального аналізу. Кахля «Святий Миколай» (фото 1) призначалась для оздоблення гуцульської печі, поєднувалась із орнаментальними та сюжетними кахлями, можливо, входила до комплекту пічних кахлів.

Автор: Бахматюк Олекса Петрович
Матеріал / техніка: глина гончарна / формування / розпис / полива.

Рік виконання: 1848.

Форма кахлі – прямокутна, близька до квадратної. Оздоблена розписом з одного (лицьового) боку. Зображений Святий Миколай, церковні куполи та, очевидно, рік створення.

Стилістичний аналіз – один із основних методів аналізу творів пластичних мистецтв у класичному європейському мистецтві кінця XIX – початку XX ст. Праці Г. Вельфліна, А. Ріглі, М. Дворжака (віденська школа), М. В. Алпатова, М. М. Пуніна, Б. Р. Віппера (російська школа) стали важливими віхами в розвитку цього методу. Сутність методу полягає у виявленні системи стійких форм, виразних якостей, властивих певному стилю; виділенні в структурі твору тих змістовних ознак, які дозволяють віднести його до того чи іншого стилю, напрямку, творчості художника. Найважливіші аспекти стилістичного аналізу – аналіз композиції, іконографії, колориту, пластичних якостей, індивідуальної манери, матеріалу, техніки, характеру окремих елементів.

Приклад стилістичного аналізу вищезазначеного твору. Більшу частину площини кахлі займає півфігура Святого Миколая, який тримає в руці Святе Письмо. З двох боків його фланкують ви-

Фото 1. О. П. Бахматюк, кахля «Святий Миколай» (фото з сайту Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського – <http://hutsul.museum/collection/284/711/>)

Фото 2. Рушник з Полтавщини, вишитий «гачком», «ланцюжком» (фото з сайту Музею Івана Гончара <https://honchar.org.ua/halereya/rushnyky/>)

сокі церковні бані, увінчані хрестами. У верхньому лівому та правому кутах зображено, очевидно, рік створення – 1848. Композиція симетрична. Техніка декорування – «ритування» або «гравіювання»: контури зображення продряпані по м'якій, покритій білою глиною поверхні підсушеного виробу. Малюнок фігури чіткий і впевнений, нагадує народну ікону. Після першого випалювання в гончарній печі на виріб нанесли розпис. У кольоровій гамі переважають зелений, жовтий та коричневий кольори, а тло – «побілка» – кремового кольору. Найбільше використано зеленого кольору. Під час випалу фарба розтікалася довгими патьоками. Такі характерні ознаки дозволяють віднести даний твір до традиційної гуцульської кераміки.

Метод іконографії склався в 40-х рр. XIX ст. у Франції і Німеччині як засіб вивчення середньовічного мистецтва. Основоположниками іконографічного методу були російський вчений Н. П. Кондаков і француз Е. Маль. У мистецтвознавстві іконографія – опис і систематизація типологічних ознак і схем, прийнятих при зображенні будь-яких персонажів (реальних чи легендарних)

або сюжетних сцен. Іконографією називається і сукупність сюжетів, характерних для певної епохи, мистецького напрямку [9, с. 7].

Даний метод застосовують під час аналізу творів образотворчого мистецтва, зокрема сакрального характеру (ікони, літургійне шитво, ювелірні вироби, церковне начиння, кераміка тощо).

Приклад іконографічного аналізу.

Кахлі із зображеннями святих – це фактично ікона, а тому в українській народній кераміці зустрічаються не часто, в основному на Гуцульщині. У кахлі О. Бахматюка дотримано іконографії зображення Святого Миколая: він постає сивим, із округлою бородою та коротким волоссям. У лівій руці тримає Євангеліє, а правою – благословляє.

Семіотичний метод дослідження полягає в застосуванні розробленого семіотикою (наукою про знакові системи) підходу до мистецтва (образотворчого, архітектури, декоративно-прикладного) як сфери комунікації, яка здійснюється особливими засобами [9, с. 15].

Виріб декоративно-прикладного мистецтва можна розглядати як сукупність знаків і символів, в яких закодована певна інформація. Знання і розуміння цих символів дозволяє посилити смислову складову вивчення творів декоративно-прикладного мистецтва, і доцільніше застосовувати даний метод аналізу до творів з орнаментальним декором, наприклад, вишивка, різьба по дереву, орнаментальна кераміка, мосяжництво, ткацтво.

Приклад застосування семіотичного методу в аналізі вишитого рушника. На весільний рушник (фото 2) наносили знаки, символи, що допомагали людям спілкуватися із вищими силами – духами. Так, Дерево Життя символізує Космос із усіма його проявами – безсмертністю, нескінченністю життя та його розмаїттям. Коріння, стовбур і крону дослідники ідентифікують як три світи: долинний (підземний), земний і горішній (небо), що символізують дуальність, полярність Світу – поєднання Духа і Матерії. Стовбур, коріння, гілки – це статична форма, тобто матерія, а квіти, плоди, молоді гілки з листям, бруньки – динамічна субстанція,

тобто Дух. Загалом Дерево Життя зображають квітучим, оскільки квіти символізують людське життя, сьогоднішній день, бруньки – зародки майбутніх поколінь, а плоди – людські діяння. Угорі – завжди виділена центральна верхня квітка, що символізує Вогонь Життя, який палає постійно, повний незнищенної енергії. (Примітка: складено за джерелом [8, с. 13]).

Вважаємо за доцільне рекомендувати студентам поєднувати різні методи для здійснення ґрунтовного аналізу, який допоможе розкрити задум автора. Пропонуємо такий алгоритм аналізу творів декоративно-приклад-

Фото 3. Пектораль фараона Тутанхамона, бл. 1334–1328 рр. до н. е. Єгипетський музей, Каїр.

Фото 4. Пектораль Тутанхамона, передня пластина (фрагмент)

ного мистецтва, що дозволить виявити специфічні риси, дослідити взаємозв'язок: матеріал – форма-декор, композицію та колористичні особливості, взаємовплив утилітарної функції з декоративною:

1. Назва твору.
2. Техніка формотворення.
3. Техніка декорування.
4. Як розташований декор предмета (композиція)? Зв'язок декору з формою предмета.
5. Які типи орнаментів використані? На яких частинах предмета вони розташовані? Що символізує орнамент?
6. Чи є фігуративні зображення? Як зображуються фігури (динамічні, застигли, стилізовані)?
7. Загляньте, якщо можливо, всередину предмета. Чи є там зображення і орнаменти? Опишіть їх за схемою, яка запропонована вище.
8. Твір монохромний чи поліхромний? Які основні й додаткові кольори використані в побудові орнаментів і фігур? Як це впливає на характер декору?
9. Співвідношення утилітарної та художньо-естетичної функцій предмета.
10. Рівень майстерності автора, ваша власна оцінка твору.

Інтерпретація спрямована на розуміння внутрішнього змісту твору через вивчення його зовнішніх проявів, тлумачення смислової сторони, індивідуальне сприйняття. Це надзвичайно складна творча діяльність, адже, інтерпретуючи твір, студент є одночасно і глядачем, і дослідником, і критиком.

Приклад інтерпретації. *Святий Миколай – один із найулюбленіших в Україні святих. Він вважається покровителем дітей, охоронцем подорожніх, сторожем худоби, тому заможні господарі на Гуцульщині, оздоблюючи піч, використовували кахлі із зображенням святих.*

Святий Миколай з кахлі О. Бахматюка дивиться на нас добрими й водночас сумними очима. Долоні відкриті, символізують щирість і милосердя. Виразні хрести обабіч фігури святого нагадують нам про страждання і смерть Христа та багатьох християнських мучеників. Народний майстер, зображуючи святого, викладав свою щиру віру, шану, богобоязливість.

Представимо варіант опису, аналізу

й інтерпретації твору декоративно-прикладного мистецтва на прикладі пекторалі з гробниці фараона Тутанхамона (фото 3, 4).

Опис:

1. Автор твору – невідомий.
2. Пектораль, нагрудна прикраса фараона Тутанхамона.
3. Близько 1334–1328 рр. до н. е., епоха Нового царства.
4. Золото, срібло, лазурит, сердолик, польовий шпат, емаль.
5. Довжина намиста – 23,5 см; ширина пекторалі – 10,8 см; ширина застібки – 6,8 см.
6. Ритуальна прикраса.
7. Єгипетський національний музей в м. Каїрі.
8. Нагрудна чоловіча прикраса пектораль, ритуального призначення, пов'язана з давньоєгипетським культом мертвих. Техніки виготовлення: кування, карбування, перетинчаста емаль. Поліхромія досягнута завдяки застосуванню золота різних відтінків, срібла та кольорових емалей. Основні кольори – синій, бірюзовий, червоний, золотий. Фактура поверхні не відіграє головної ролі.
9. Пектораль не мала утилітарного призначення, лише ритуальне.

Аналіз:

1. Твір давньоєгипетського ювелірного мистецтва, ритуального призначення. Це сакральний твір, який символізував перехід фараона до вічного життя.
2. Досить масивна передня пластина пекторалі прикріплена до чотирирядного ланцюжка з намистин круглої та довгастої форми, масивна застібка виконує роль противаги. У декорі переважають вертикальні лінії, що візуально подовжують горизонтальну форму пекторалі.
3. На передній частині в декорі переважають рослинні мотиви – квіти лотоса на довгих стеблах, що ростуть на берегах предвічної ріки (Нілу), по ріці пливе човен, у якому півмісяць та місячний диск. На застібці – квіти лотоса.
4. У даній прикрасі немає фігуративних зображень, лише стилізовані рослини.
5. Декор пекторалі – поліхромний. Місячний диск та півмісяць – виконані з електруму (сплав золота зі сріблом), що

за кольором виразно відрізняються від інших частин прикраси. Золотий колір символізує вічність і сонце. Квіти лотоса на передній пластині та на застібці – блакитного кольору, який символізує перехід до нового життя, вічність. Намистини червоного кольору символізують вогонь, руйнування старого, початок нового. Кольори насичені, активні, контрастні, але це не руйнує цілісності твору.

6. Давньоєгипетський ювелір досконало володів технікою обробки золота, інкрустацією, кольоровими емаллями і, виконуючи цю прикрасу, розумів важливість пекторалі, яка була одним із тих предметів, що повинні забезпечити перехід фараона до вічного життя.

Інтерпретація:

Давньоєгипетське мистецтво символічне, а його твори – це послання, що говорять мовою символів. Спробуймо «прочитати» прикрасу і зрозуміти ідею, яку заклав автор.

Пектораль символізує нічну мандрівку Місяця по небу. Квіти і бутони лотоса ростуть із небесних вод, а над ними пливе човен. Місячний диск над півмісяцем у човні означає трансформацію та швидкий перехід до вічного життя. Форма човна – як у ритуальних поховальних човнів.

Отже, як Місяць із серпа перетворюється на диск, перепливаючи священні води предвічної ріки, так і фараон досягне вічного життя, коли його тіло, спеціально підготовлене та захищене амулетами, буде переправлене ритуальним човном через священну ріку Ніл та поховане в гробниці, в якій ніхто не повинен турбувати його спокій.

Висновок. Запропонований алгоритм – опис – аналіз – інтерпретація є результативним педагогічним інструментом у підготовці фахівця в галузі декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва. Такий вид практичної роботи студентів сприяє формуванню фахових компетентностей, що складається з здатностей і умінь:

- мислити абстрактно, критично аналізувати і узагальнювати інформацію;
- здатність до пошуку, творчої обробки та аналізу інформації з різних джерел;

- розуміння відмінностей між творами з різних хронологічних і географічних районів;

- вміння інтегрувати знання та практичні навички для ефективного виконання творчих завдань, професійного і особистісного розвитку;

- навички роботи з науковою та мистецтвознавчою літературою, використання професійної термінології;

- класифікувати і описувати твори мистецтва залежно від конкретного місця і часу створення, їх позиціонування в контексті світової історії мистецтва;

- здатність здійснювати систематичне візуальне дослідження матеріалів, методів, стилів мистецтва.

- збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, творчо працювати над поглибленням і вдосконаленням знань.

Вважаємо можливим рекомендувати вчителям образотворчого мистецтва та керівникам гурткової роботи дані методи опрацювання творів декоративно-прикладного мистецтва для використання в роботі з учнями.

Предметом подальших розвідок у цій проблемі вбачаємо розробку бази методів і технологій для аналізу студентами художніх творів окремих видів декоративно-прикладного мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів : Світ, 1993. – 272 с.
2. Вельфлін Г. Основные понятия истории искусств. Проблема эволюции стиля в новом искусстве / Г. Вельфлин. – Москва : В. Шевчук, 2016. – 312 с.
3. Герберт З. Варвар у саду / пер. з поль. А. Павлишина. – Київ : Дух і літера, 2008. – 164 с.
4. Кашуба Л. І., Таран М. О., Ричко В. К. Образотворче мистецтво в початковій школі. – Тернопіль : МГ Мальва – ОСО, 2001. – 55 с.
5. Левицька М. Дослідження твору мистецтва: опис – аналіз – інтерпретація / М. Левицька // Мистецький альманах «Артес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://artes-almanac.com/opys_analiz_interpretacija/
6. Пічкур М. І. Педагогічне керування формуванням художнього сприйняття школярів / М. І. Пічкур // Мистецтво та освіта. – 2003. – № 4. – С. 14–20.

7. Плазовська Л. В. Формування умінь художньо-образного аналізу творів декоративного мистецтва у студентів вищих педагогічних навчальних закладів : дис. канд. пед. наук / Л. В. Плазовська. – Київ, 2010. – 247 с.

8. Селезньова А. В. Основи орнаментальної побудови композиції весільного рушника / А. В. Селезньова // Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство. –

2015. – Вип. 33. – С. 131–139 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknukim_myst_2015_33_20

9. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. – Херсон : Стар, 2016. – 52 с.

10. Шпитальова О. В. Формування творчої особистості студента засобами народного декоративно-прикладного мистецтва / О. В. Шпитальова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 2. – С. 77–84 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_2_12

Ямницькая Т. О., преподаватель высшей категории Вижницкого колледжа прикладного искусства им. В. Ю. Шкрябляка, г. Вижница, Черновецкая обл., Украина, arshistorian@gmail.com

Описание, анализ и интерпретация произведений декоративно-прикладного искусства.

В статье речь идет об изучении художественных произведений студентами колледжа в процессе освоения курса «История декоративно-прикладного искусства», рассматривается педагогический инструментарий, применяемый для этой работы, включая описание, анализ и интерпретацию произведения. Раскрывается суть таких методов, как формальный, стилистический, иконографический, семиотический. Раскрываются особенности интерпретации как деятельности, направленной на творческое постижение авторского замысла. Предлагаются алгоритмы описания и анализа, а также примеры их применения в исследовании произведений различных видов декоративно-прикладного искусства. Материал полезен для учителей искусства общеобразовательных учебных заведений в организации процесса восприятия и интерпретации произведений искусства учащимися основной и старшей школы.

Ключевые слова: произведения декоративно-прикладного искусства, описание, анализ, интерпретация, формальный метод, стилистический метод, иконографический метод, семиотический метод, алгоритм анализа.

Yamnitska T. O., Teacher of the Highest Qualification Category of Vyzhnytsia College of Applied Art named after V.Yu. Shkribliak, Vyzhnytsia, Chernivtsi Region, Ukraine, e-mail: arshistorian@gmail.com

Description, analysis and interpretation of works of arts and crafts

The article presents different pedagogical tools such as description, analysis and interpretation of the work of decorative and applied arts in studying the course "History of Decorative and Applied Art" in college. The recent researches of contemporary artistic pedagogy on organizing perception and discussion of works of fine arts with pupils of different age categories have been analyzed. Moreover, the author demonstrates the stages, teaching methods and techniques of analysis and interpretation of works of fine arts, in particular decorative and applied arts, by schoolchildren, students of colleges and students of higher educational institutions of artistic specialties.

The essence of the methods of studying works of fine art (description, analysis interpretation) and differences between them have been explained. The author proposes the following algorithm of research: description that contains objective information about the work; analysis which involves the allocation of separate structural parts of the work and their qualities in order to study their specificity. The essence of such methods as formal, stylistic, iconographic, semiotic, as well as the possibility how to use these methods and how to combine them in analysing of works of arts and crafts have been revealed. The peculiarities of interpretation as an activity aimed at creative comprehension of the author's idea, understanding the internal content of the work through the study of its external manifestations, interpretation of the semantic side, the individual perception of the work of art have been considered.

Some examples of the application of the above methods to the study of works of various types of decorative arts are presented, which will facilitate the formation of skills for the search and creative use of information about the work, its comprehension and interpretation in the research activity.

The material is useful for teachers of art of general education institutions in organizing the activity of perceiving and interpreting works of art by students of primary and secondary schools, teachers of colleges and universities.

Keywords: works of arts and crafts, description, analysis, interpretation, formal method, stylistic method, iconographic method, semiotic method, algorithm of analysis.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2019 р.